

EĞİRDİR GÖLÜ KIYI KULLANIMI VE SORUNLARI

Erol KESİCİ¹ Nilüfer SERİN² Candan ŞAHİN³

¹ Yrd.Doç. Dr., SDÜ Su Ürünleri Fakültesi, Eğirdir-İSPARTA

² Arş.Gör., SDÜ Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, İSPARTA

³ Okutman, SDÜ Eğirdir MYO Peyzaj Programı, Eğirdir-İSPARTA

nilufer@orman.sdu.edu.tr

ÖZET

Kıyılarda kamunun kullanımına açık yeterli alanlar bırakılmasının, kıyı ekosisteminin korunmasının ve kıyı ve sahil şeridinde yapılacak planlamanın ilk adımı, kıyı kenar çizgisinin doğal ve bilimsel verilere uygun biçimde saptanmasıdır. Çok farklı amaçlarla yoğun bir kullanımın baskısında olan Eğirdir Gölü; Isparta ili ve ilçelerindeki yerleşim alanlarının bir çoğunun içme suyu kaynağı olarak değerlendirildiği için öncelikle korunması gereken, yurdumuzun 2. büyük doğal tatlı su gölüdür. Uluslararası kriterlere göre A sınıfı sulak alan olan Eğirdir Gölü, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği (SKKY)'ne göre I. Sınıf yüksek kalite içme suyu özelliğine sahiptir. Eğirdir Gölü ve çevresi; tarih ve arkeolojik değerleri, iklim özellikleri, zengin folkloru ve kültürel varlıkları oldukça zengin potansiyele sahip kıyı alanını oluşturur. Bu çalışmada; Eğirdir Gölü'nün kıyı kesimlerinde yer alan olumsuz gelişmelerin bir envanteri yapılarak, SKKY ve ÇED yasalarına rağmen, ekolojik temele dayanmadan yapılmış planlama düzenlemelerinin analizi ile çevre üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin araştırılması ve tarım, turizm, yol yapımı ve rekreasyonel amaçlı kıyı kullanım yönetimi açısından temel prensiplerin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğirdir Gölü, Kıyı Kullanımı, Sulak Alan, Çevre Koruma

THE COASTAL USE OF EĞİRDİR LAKE AND ITS PROBLEMS

ABSTRACT

Prior to planning of coastal use for public use, it is important to determine coastal region with scientific data and preserve ecological system in that area. However, Eğirdir lake has been heavily use in Isparta province and around district settlements for various purposes and has important drinking water suppliers in that region. It is also 2nd largest natural lake for drink water source in Turkey. For that reason, Eğirdir lake region should be carefully managed and preserved. According to international criterias, Eğirdir lake is an A class watery land. National water pollution reagation (SKKY) was determined that Eğirdir lake have first class high quality drink water properties. Furthermore, Eğirdir lake and surrounding region have potentially important coastal properties such as, many historical and aerchleocigal sites, special climate properties, rich cultural traditions. In this study, in case of SKKY and ÇED laws, negative developments and arrangements on Eğirdir lake's coastal region was analysed. Especially environmental negative impacts on that region was studied such as; agricultural, roadway construraction, tourism and recreational use of Eğirdir region and try to revealed basic principles for management of Eğirdir coastal region.

Keywords: Eğirdir Lake, Coast Use, Watery Land, Environment Protection

GİRİŞ

Su; güneş ışığı ve hava gibi insan yaşamının en temel bileşenlerinden biridir. Susuz yaşamın yeryüzünden yok olmak olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Ancak suyun daima doğru yerde ve doğru kalitelerde gereksinimleri karşılamak için kullanıldığı söylenemez (Black ve Fisher, 2001).

Ülkemizdeki yeraltı ve yerüstü kaynaklarının her türlü kullanım amacına uygun olarak korunması yanında en uygun olarak kullanımının sağlanması ve su kaynaklarının kirlenmesinin önlenerek, ekonomik ve sosyal kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde kullanımı için SKKY doğrultusunda gölün koruma ve kullanımı esasları için gerekli olan hukuki ve teknik esaslar, temel mevzuat 2872 sayılı "Çevre Kanunu" hükümlerine uygun olarak 1988 yılında çıkarılan SKKY'dir (Anonim, 1999).

Bu bağlamda bu bildiriye; Eğirdir Gölü gibi kıyı kenarı olmayan, kıyı çizgisini konutların, çok yoğun tarım, rekreasyon alanlarının oluşturduğu süreçte dolgu alanları ile birlikte değişime uğrayan ve değişime uyum sağlayamayan göl kıyı kullanımları irdelenmektedir. Bu nedenle göl kıyılarını biçimlendirmede etkili olacak faktörlerin saptanması ve bunlara dayalı gölün su

kalitesini ve ekolojik yapısını koruyan gölün tümünü bir geliştirme programı çerçevesinde düzenlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik planlama önerisini içermektedir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırma; doğal ve kültürel değerlerinin yanı sıra ekolojik zenginlikleri ve insanların içme suyu kaynağı olması yönünden büyük önem taşıyan Göller Bölgesinde konumlanan Eğirdir ve Eğirdir Gölü çevresinde yürütülen etüt ve gözlemler, havzada konu ile ilgili literatür çalışmalarıyla desteklenmiştir (Kesici, 1997; Şahin ve Serin, 2004;Anonim, 2005).

İnsanların temel gereksinimi olan suyun bölgedeki kaynağı olan gölün her türlü yapılaşma, tarım vb. kullanımlardan korunmasını, zengin görsel özelliklerinin artırılmasına yönelik öneriler getirilmesi amacıyla yapılan gözlemlerin değerlendirilmesine yönelik analiz ve sentez çalışmaları araştırmının yöntemini oluşturmaktadır.

SORUNLARIN ANALİZİ

Tüm dünyada olduğu gibi bizim ülkemizde de ve Eğirdir Gölü örneğinde yaşananlar gibi; doğal yaşam alanlarını ciddi oranda olumsuz bir yönde baskı altına alan insan etkinliklerinin başında yapılaşma ve tarım amaçlı kurutmalar yer almaktadır. Bu oluşum arkasından tarım, sanayi, yerleşim alanları ve erozyondan kaynaklanan kirlenmeyi oluşturmaktadır. İçme, kullanma ve ilkel yöntemdeki sulama suyu amacıyla gölden çok yoğun su alınması, turizm ve ikincil konut tehdit unsurları arasında yer almaktadır. Eğirdir Gölü'nün 150 km.'yi aşan kıyı uzunluğunda farklı dönemlerde oluşturulan dolgu alanları, kurutmalarla ve çeşitli yıllardaki plansız kullanımla göl su seviyesinin azalmasıyla oluşan alanlarda yoğun yapılaşmalar ve göle sıfır olan tarım vb. alanlar oluşturulmuştur. Eğirdir Gölü'nün su seviyesi 1950-1970 yıllarında ortalama 16 m., Eylül 1994'te 9 m.'dir. Gölde 2004 yılında su seviyesi yaklaşık 15 metreye ulaşmıştır (Kesici, 1997; Anonim, 2005).

Bu dönemde göl kıyı çizgisinde yaptığımız araştırmalarda; birçok ev, çekçek yeri ve bağ-bahçenin sular altında kalması sonucu, ağaçların çürüdüğü, köklerinden söküldüğü, bina ve sahil yolu yapılan alanların yıkıldığı belirlenmiştir. Bu tahribat, yöre insanları ve yerel yönetimler tarafından göle zarar veren hafriyatlarla doldurularak eski yanlışlıklar tekrar edilmiştir. Eğirdir Gölü; çevresindeki 5 ilçe, 17 kasaba ve 59 köyün evsel, tarımsal ve endüstriyel nitelikli atık sularından ve katı atıklarından etkilenmektedir. Gölün kuzey-kuzeydoğusunda yer alan Karamuk bağlantılı SEKA, Yalvaç Deresi bağlantılı Yalvaç Deri Sanayi ve göl havzasında yer alan sayıları 50 civarında olan soğuk hava depoları ile tarım, su ürünleri işleme üniteleri ve meyve suyu fabrikalarından göl kirlilik yönünden etkilenmektedir. Eğirdir Gölü'nün tüm çevresinde organik olmayan tarım ve hayvancılık çok yoğun bir şekilde yapılmaktadır.

Göl çevresinde konut geliştirme alanlarında plansız ve parçalı yapılaşma devam etmektedir. Eğirdir Sağlık Ocağı, Yeşil Ada, Bedre - Barla, Gelendost - Yeşilköy - Mahmatlar'da tipik örnekleri belirlenen yapılar; göl doldurularak elde edilen alanlarda göl kıyı çizgisinde yer almaktadır. SKKY ve 2782 sayılı ÇED yasasında değişiklik yapılan 17. maddesinde "içme ve kullanım suyu rezervuarlarının maksimum su seviyesinden 300 m. genişlikteki şerit mutlak koruma alanıdır" denilmekte ve hangi amaçla olursa olsun tarım, atık bırakma, dolgu vb.lerine ve hiçbir yapılaşmaya izin verilmemektedir. Buna rağmen bölgenin topografyası ve yayılma alanı yetersizliği neden gösterilerek, göl kıyısında yasal olmayan çok sayıda 2-5-8 katlı konutlar yapılmaya ve göl yasak olmasına rağmen farklı amaçlarla doldurulmaya devam edilmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Eğirdir Gölü hiç tükenmeyecekmiş gibi tarımdan turizme kadar çok yoğun bir baskı altındadır. Gölde kıyı çizgisi ve kıyı kenar çizgileri ihlal edilmiştir. Göllerde kıyı kenar çizgisi tespit edilirken, tespitten önce göle ait maksimum su seviyesinin bilinmesi ve bu seviye kıyı çizgisi olarak kabul edildikten sonra, bunun kara yönünde bulunabilecek sazlık, bataklık, kumluk, taşlık vb.leri bırakılacak şekilde kıyı kenar çizgisinin tespitinin yapılması zorunludur.

Korunması gereken doğal alanlarda, ekosistem havza bazında ele alınarak ortamın ekolojik özellikleri ile kullanım amaçları arasında korunan alanlara zarar vermeyecek koşulların oluşturulması gerekmektedir. Eğirdir Gölü'nün korunması için mutlaka; doğal yaşam ilişkisi ve yaşam koridorlarını net olarak tanımlamak ve bu alanlarda SKKY'e uymak zorunludur. Bölgesel ya da yerel düzeyde yapılan planlara, kapsamlı doğal yaşamı yönetme planının eklenmesi gerekir. Çünkü jeolojik zamanlardan bu yana var olan bu ekolojik-biyolojik zenginliklerin yapay olarak oluşturulması hemen hemen olanaksız olduğu unutulmamalıdır ve Eğirdir Gölü'nün mutlaka bilinçli-bilimsel bir şekilde koruma altına alınması gerekmektedir. Ulusal Su Yasası işlevsel olmalıdır. Anayasa Mahkemesi ve diğer yargı kararlarına rağmen; gölün kullanım-korunmasıyla ilgili uygulamalarda yerel ve yönetsel ödümler verilmemeli ve yasalara rağmen yapılanlara gereği yapılmalıdır. Bu bağlamda zaten var olan Eğirdir Gölü ve kıyıları üzerindeki baskı, tahrip ve tehditler daha çok artacak ve bunun sonucunda başta insan sağlığı olmak üzere, göl ve çevresinin ekolojik, kültürel ve peyzaj değerleri önemli oranda zarar görecektir. Halbuki bu değerlerin korunması ve bizden sonraki kuşaklara yaşanabilir olarak teslim edilmesi önemli bir görevdir.

Çağımızın en önemli temel gereksinimi olan içme suyu kaynaklarımızdan yararlanma ve kullanım hedefleri, coğrafik çevre bileşenlerine ve ekolojik dengesine zarar vermeyecek düzeyde tutulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Anonim, 1999. Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği 09.08.1983 tarih / 2872 Sayı - 01. 07. 1999 tarih / 23742 sayılı Resmi Gazete", Ankara.
- Anonim, 2005. Eğirdir Gölü Su Potansiyeli ve Kullanımına Ait Hidroloji Raporu. DSİ Genel Müdürlüğü, 18. Bölge Müdürlüğü, Isparta.
- Black, P.E., and Fisher B.L., 2001. Conservation of Water and Related Land Resources, 3 rd Editon, Lewis Publishers, Washington.
- Kesici, E., 1997. Eğirdir Gölü Makrofitik Vegetasyonu Üzerinde Fitososyolojik ve Ekolojik Bir Araştırma. S.D.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Isparta.
- Şahin, C. ve Serin, N., 2004. Ekoturizm Kavramı ve Eğirdir Gölü Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları V. Ulusal Konferansı, Türkiye Kıyıları 04 Konferansı Bildiriler Kitabı, Cilt: 1, Adana.